

**Орієнтовні вимоги
щодо проведення ДПА
з української мови й
літератури у 9 класі**

**2018-2019
навчальний рік**

**Гапон Л.О., PhD,
методист ТКМЦНОІМ**

- Порядок проведення державної підсумкової атестації затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 07 грудня 2018 року № 1369, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02 січня 2019 року за № 8/32979
- накази Міністерства освіти і науки України № 59 від 25.01.2019 «Про проведення в 2018/2019 навчальному році державної підсумкової атестації осіб, які здобувають загальну середню освіту», № 116 від 01.02.2019 «Про внесення зміни до додатка 2 наказу МОН від 25 січня 2019 року № 59»
- лист Міністерства освіти і науки України від 27.03.2019 № 1/9-196 «Щодо методичних рекомендацій про проведення державної підсумкової атестації у закладах загальної середньої освіти в 2018/2019 навчальному році»

Чинні документи

- Лист ТОКІППО № 01-02/426 від 05.04.2019 р. Методичні рекомендації Тернопільського ОКІППО щодо особливостей проведення державної підсумкової атестації у закладах загальної середньої освіти 2018/2019 навчальному році
- Лист управління освіти і науки Тернопільської міської ради від 15.03.2019 № 496/04 «Про організаційні заходи щодо закінчення 2018-2019 навчального року в закладах загальної середньої освіти Тернопільської міської територіальної громади»

Чинні документи

- Заклади загальної середньої освіти самостійно визначають строки проведення державної підсумкової атестації учнів 9 класу
- Згідно листом УОН ТМР державну підсумкову атестацію учнів 9-х класів слід провести **4-13 червня 2019 року**, створити комісії з проведення ДПА не пізніше ніж за місяць до початку атестації
- Завдання для проведення державної підсумкової атестації укладає учитель закладу освіти відповідно до програмних вимог
- Затверджує завдання керівник закладу освіти

Загальні зауваги

- Результати державної підсумкової атестації не враховують при виставленні річних оцінок з української мови і літератури у 9 класі.
- Оцінки за державну підсумкову атестацію виставляють у класному журналі у колонку з написом «ДПА» без зазначення дати після колонки з написом «Річна»; додатку до свідоцтва про базову середню освіту; протоколі державної підсумкової атестації; книзі обліку і видачі документів про здобуття базової середньої освіти.

Загальні зауваги

**Проведення
ДПА
з української мови
у 9 класі**

**2018-2019
навчальний рік**

- Для проведення державної підсумкової атестації текст диктанту добирає учитель (на розсуд педагога можна підібрати декілька текстів диктанту) та затверджує керівник закладу освіти. Необхідно обрати один текст із зразків різних функціональних стилів української мови, у яких йдеться про історичне минуле, наші звичаї, традиції, символи й обереги, духовну культуру й мистецтво, природу й відомі пам'ятки України, видатні постаті національної історії, культуру, науку та їхні досягнення (ці тексти мають мати значний виховний і пізнавальний потенціал, забезпечувати реалізацію культурологічного принципу навчання української мови в закладах освіти і сприяти утіленню вимог соціокультурної змістової лінії чинної програми з української мови у 9 класі).

Зміст диктанту

Сфери відношень	Тематика текстів
<p>Я і українська мова й література. Я і Батьківщина, національна історія і культура (звичаї, традиції, свята, культура взаємин). Я і мистецтво (традиційне й професійне).</p>	<p><i>Українська мова серед інших мов. Розвиток української мови. Україна, її географічне положення, природні багатства. Природа різних регіонів України. Україна — від часів Київської Русі до сучасності. Український національний характер. Основні галузі господарства: ремесла й народні художні промисли. Взаємозв'язок матеріальних і духовних цінностей української культури. Найвидатніші постаті вітчизняної й світової культури.</i></p>
<p>Я і ти (члени родини, друзі, товариші).</p>	<p><i>Забезпечення спадкоємності поколінь. Збереження сімейних цінностей, реліквій, ідеалів.</i></p>
<p>Я і ми (класний колектив, народ, людство)</p>	<p><i>Культурогенна форма життєдіяльності сучасної сім'ї.</i></p>
<p>Я як особистість.</p>	<p><i>Життєвий і професійний вибір особистості.</i></p>

Соціокультурна змістова лінія УМ 9 клас

- Текст (тексти) для диктанту має бути достатньо насиченим орфограмами й пунктограмами, які учні опрацьовували у курсі основної школи. Зазвичай такі тексти зібрано у збірниках текстів диктантів для підготовки до державної підсумкової атестації у 9 класі, які **видано з 2014 року** (з 2013 року учні 5 класу навчалися за укладеною згідно з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти (2011) програмою).

Складність диктанту

УМ 9клас

- Перевірку різних видів мовленнєвої діяльності у 9 класі здійснюють відповідно до методичних рекомендацій «Оцінювання навчальних досягнень учнів 5 – 9 (10 – 11) класів з української мови та літератури» (Ужгород: Гражда, 2018). Отож для контрольних диктантів з української мови у 9 класі має бути текст обсягом 140–160 слів (для його запису відведено урок 45 хвилин). Оскільки державна підсумкова атестація з української мови триває одну астрономічну годину (60 хвилин від початку читання учителя) і не є контрольною роботою, а підсумовує знання, уміння й навички школярів за дев'ять років їхнього навчання, то текст для її проведення повинен містити 160–170 слів (як самотійних, так і службових).
- Зазвичай для контрольних диктантів використовують тексти, у яких кожне з опрацьованих протягом семестру правил орфографії та/чи пунктуації були представлені 3-5 прикладами.

Обсяг тексту диктанту УМ ДПА 9 клас

- Роботу необхідно виконувати кульковою ручкою із синім (або його відтінками) чорнилом. У верхній лівій частині титульної сторінки подвійного аркуша (у лінію) заздалегідь необхідно поставити штамп закладу освіти. На штампі учні зазначають дату проведення державної підсумкової атестації (наприклад: 01.06.2014). Починати підписувати роботу необхідно з сьомого рядка титульної сторінки:

*Робота
на державну підсумкову атестацію
з української мови
за курс базової середньої освіти
учня (учениці) 9 класу
(прізвище, ім'я та по батькові у формі родового відмінка)*

- На другій сторінці на перших двох лініях учні записують вид роботи та назву тексту (після заголовків крапку не ставлять).
- Прізвище автора та джерело записують після тексту в наступному рядку праворуч з великої літери, не беручи його в дужки й не ставлячи після нього крапку (оформлення такого запису має бути таким, як і в збірникові текстів для диктантів). Кількість слів у тексті наприкінці роботи учні не зазначають.

Оформлення диктанту

УМ ДПА 9 клас

- Вид роботи й назву тексту потрібно записати на дошці. Учитель читає весь текст перший раз, після чого не дає ніяких пояснень щодо його змісту, правописних особливостей і тлумачення значень використаних у ньому слів (з огляду на те, що у відповідних посібниках тексти зазвичай адаптовано для навчальних потреб, у них немає так званої авторської пунктуації, діалектизмів, застарілих слів, складної зі значеннєвого погляду, а тому малозрозумілої для учнів лексики тощо). Учитель може давати тільки коментарі формального характеру, як-от: розміщення заголовку, запис автора чи джерела тексту та ін. Після прочитання всього тексту читають перше речення повністю, а учні у цей час уважно слухають його. Далі це ж речення диктують для запису частинами, причому кожен учень частину читають тільки один раз (частина – це словосполучення з двох-п'яти слів або частина складного речення, що становить приблизно таку ж кількість слів). Учитель може повторно прочитати частину речення, якщо учні недочули якогось слова або словосполучення. Після того, як учні запишуть усе речення, його треба прочитати повністю ще раз, щоб атестовані мали змогу перевірити записане. У такий спосіб учні записують кожне речення тексту. Учитель обов'язково вказує місце поділу тексту на абзаци. Після запису всього тексту він читає його ще раз від початку до кінця, роблячи паузи між реченнями, дещо триваліші від звичайних, і даючи змогу учням ретельно перевірити написане й усунути можливі помилки.
- Після повторного читання всього тексту учні здають роботи вчителю. Часу для додаткової перевірки відводити не потрібно: сумніви щодо правописного оформлення роботи учні повинні вирішувати в процесі написання.
- Текст треба диктувати виразно, відповідно до норм літературної мови, правильно наголошуючи слова та інтонуючи звуковий потік, у такому темпі, щоб усі учні встигали його записати.
- Під час написання та перевірки диктанту учням заборонено використовувати допоміжні джерела (довідники, словники та іншу літературу й технічні засоби).

Методика проведення диктанту ДПА УМЛ 9 клас

- Диктант оцінюють однією оцінкою на підставі таких критеріїв:
- визначають кількість орфографічних та пунктуаційних помилок (суму);
- повторювані помилки (в одному і тому ж слові (його формах, спільнокоренових словах), які повторюється в диктанті кілька разів, вважають однією помилкою;
- однотипні помилки (на одне й те саме правило), але у різних словах вважають різними помилками;
- класифікують «негрубі» помилки (винятки з усіх правил; написання великої букви в складних власних назвах; правопис прислівників, утворених від іменника з прийменниками; заміна одного розділового знака іншим; заміна українських букв російськими, випадки, коли замість одного знака поставлений інший; випадки, що вимагають розрізнення не і ні – у сполученнях *не хто інший, як...*; *не що інше, як...*; *ніхто інший не...*, *ніщо інше не ...*; пропуск одного зі сполучуваних розділових знаків або порушенні їх послідовності);
- орфографічні та пунктуаційні помилки на правила, які не включено до шкільної програми, виправляють, але не враховують. Також не вважають за помилку неправильну передачу так званої авторської пунктуації;
- за наявності у диктанті більше п'яти виправлень оцінку знижують на один бал.

Оцінювання диктанту

УМ ДПА 9 клас

Бали	Кількість помилок	Бали	Кількість помилок
1	15 – 16 і більше	7	4
2	13 – 14	8	3
3	11 – 12	9	1 + 1 (негруба) – 2
4	9 – 10	10	1
5	7 – 8	11	1 (негруба)
6	5 – 6	12	-

Оцінювання диктанту УМ ДПА 9 клас

**Проведення
ДПА
з української літератури
у 9 класі**

**2018-2019
навчальний рік**

- Система тестових завдань для державної підсумкової атестації повинна охоплювати навчальний матеріал різних тем розділів чинної програми з української літератури для 9 класу.
- Учитель готує варіанти тестів для кожного учня на власний розсуд, але так, щоб учні за сусідніми партами не виконували однакові варіанти.
- Тривалість виконання тесту – 90 хвилин без урахування часу на вступну бесіду та інструктаж.

Тестування

ДПА з УМЛ 9 клас

- Доцільним є тест, який містить 25 завдань різної форми.
- Завдання **1–16** з вибором однієї правильної відповіді містять чотири або п'ять варіантів відповідей, з яких тільки одна правильна. Учні повинні вибрати правильну, на їхню думку, відповідь.
- У завданнях **17–20** дев'ятикласники мають установити відповідність між елементами лівої (їх чотири) та правої (їх п'ять) колонок.
- Чотири завдання відкритої форми з короткою відповіддю (завдання **21–24**) передбачають уписування відповіді у вигляді слова, словосполучення чи речення.
- Завдання **25** передбачає написання розгорнутої відповіді на запропоноване запитання. Учні повинні надати вичерпну відповідь, сформулювати і прокоментувати проблему, порушену в художньому творі, позицію автора, зазначити власну позицію, аргументувати свою думку. Виконуючи завдання, вони мають дати відповідь на запитання, але уникати розлогих вступів, переказування тексту твору чи детальної характеристики героїв. Обсяг відповіді – 100-200 слів.

Структура тесту

Не пізніше ніж за один день до проведення державної підсумкової атестації учитель повинен підготувати бланки (або аркуші), які відповідають кількості учнів, що складатимуть ДПА з української літератури. У верхній лівій частині бланка (аркуша) заздалегідь необхідно поставити штамп закладу освіти.

До початку виконання тесту на штампі учні зазначають дату проведення державної підсумкової атестації (наприклад: 06.06.2014). Під штампом (якщо це бланк) необхідно підписати роботу, а якщо це аркуш – то починати підписувати роботу потрібно із сьомого рядка титульної сторінки:

*Робота
на державну підсумкову атестацію
з української літератури
за курс базової середньої освіти
учня (учениці) 9 класу
(прізвище, ім'я та по батькові у формі родового відмінка)*

На другій сторінці на першій лінії учні записують вид роботи (після запису виду роботи крапку не ставлять)

Учителю доречно попередити дев'ятикласників, що за правильне виконання тесту вони можуть отримати максимально **39** тестових балів. Тож результат державної підсумкової атестації буде тим вищий, чим більшу кількість завдань учень виконає. Варто також порадити учням раціонально розподілити час: до 50 хвилин доцільно відвести на виконання 24 завдань закритої форми та відкритої форми з короткою відповіддю, на виконання завдання 25 передбачити до 30 хвилин. 10 хвилин учням варто залишити на перенесення відповідей до бланка.

Методика тестування

- За виконання завдання 1–16 з вибором однієї правильної відповіді учень може отримати 0 або 1 бал (максимум – 16 балів) .
- За виконання завдання 17–20 (встановлення правильної відповідності) – 0, 1, 2, 3 або 4 бали (кожна правильно визначена логічна пара – 1 бал, максимум – 16 балів: по 4 бали за 4 тестові завдання).
- За виконання завдання 21–24 (надання короткої відповіді) – 0 або 1 бал (один бал за повну відповідь, 0,5 бала – за неповну, максимум – 4 бали).
- Завдання 25 (надання розгорнутої відповіді) – 0, 1, 2 або 3 бали (максимум – 3 бали).
- Завдання 25 (надання розгорнутої відповіді) – 0, 1, 2 або 3 бали (максимум – 3 бали).

Оцінювання тесту

- Для оцінювання завдання № 25 доцільно скористатися спочатку критеріями оцінювання монологічного мовлення учнів (накази МОН України від 19.08.2016 № 1009 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 № 1 222» та від 21.08.2013 № 1 222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти»), а згодом на основі співвідношення балів таблиці і завдання оцінити роботу так:

Бал згідно з критеріями оцінювання монологічного мовлення учнів	Тестовий бал	Бал згідно з критеріями оцінювання монологічного мовлення учнів	Тестовий бал
1	0	7	2
2		8	
3		9	
4	1	10	3
5		11	
6		12	

Нормативи оцінювання

Тестові бали	Дванадцяти-бальна шкала	Тестові бали	Дванадцятибальна шкала
1 - 2	1	18 - 20	7
3 - 5	2	21 - 23	8
6 - 8	3	24 - 26	9
9 - 11	4	27 - 31	10
12 - 14	5	32 - 35	11
15 - 17	6	36 - 39	12

Переведення тестових балів
